

KASE басшысы Алина Алдамберген: KASE посткеңестік кеңістіктегі жетекші биржалық алаңға айналды

24.05.2023

Биыл KASE 30 жылдық мерейтойын атап өтуде. Осы жылдар ішінде Биржа қор, валюта және ақша нарықтарына қызмет көрсететін бірегей нарыққа айналды. «Қазақстан қор биржасы» АҚ Басқарма Төрайымы Алина Алдамберген әлемдік нарықтардағы жаһандық тұрақсыздық аясында Биржаның қызметі туралы айтып берді, сондай-ақ Биржаның цифрлық сервистерді енгізу және бөлшек инвесторлар нарығын дамыту тәжірибесімен бөлісті.

— 30 жылдық мерейтой қарсаңында Биржа қандай нәтижелерге қол жеткізді?

— 30 жылдық мерейтойға жақындаған KASE посткеңестік кеңістіктегі жетекші биржалық алаңға айналды. 1993 жылы тек валюта нарығында жұмыс істейтін Қазақстандық банкаралық валюта биржасы ретінде KASE 4 бағытты – валюта, қор, ақша және деривативтер нарығын қамтитын Биржаға дейін өсті. Барлық қызмет жылдарында KASE ұсынылатын қаржы құралдары мен қызметтерінің желісін кезең-кезеңімен кеңейтті және эмитенттер мен бөлшек инвесторлардың санын ұлғайтты, республика экономикасына елеулі үлес қосып, жергілікті қор нарығын дамыта отырып, сондай-ақ Қазақстанда Халықтық IPO-ны табысты өткізу платформасына айналды.

Биржа биыл жаңа валюта жұптарымен – юаньмен есеп айырысатын АҚШ долларымен және юаньмен есеп айырысатын еуромен сауда-саттық ашты. Бұрын KASE-де ақша нарығының индикаторларын – TONIA Compounded Index және TONIA Compounded Rate — есептеу және жариялау, МБҚ нарығының индекстерін есептеу, мемлекеттік емес бағалы қағаздар үшін «Жеке орналастыру» алаңы және шетелдік акциялармен сауда жасау үшін KASE Global платформасы, барлық нарықтардағы орталық контрагент (OK), қаржы құралдарын есепке алу үшін омнибус шоттарын пайдалана отырып сауда-саттық іске қосылды «IRIS Finance» ақпараттық терминалы және Scila Surveillance қадағалау жүйесі ҚР Бағалы қағаздарының орталық депозитарийінде ашылған құралдардың, осы бағалы қағаздармен репо операцияларының және қатысудың клирингтік сертификаттарының болуы.

Биржа 2022 жылы «ҚазМұнайГаз» ҰК» АҚ IPO өткізді, ол Қазақстанның қор нарығы тарихындағы ең ірі IPO болып шықты. Осылайша, ҚМГ Биржа алаңы арқылы 137,5 млрд теңге тартты, бұл инвесторлардың қанағаттандырылған өтінімдерінің жалпы көлемінің 89%-ын құрайды. Компания қаражаттың жартысынан көбін жеке тұлғалардан алды.

2022 жылы KASE-дегі сауда-саттықтың жиынтық көлемі 2021 жылға қарағанда 50%-ға өсіп, 261,6 трлн теңгеге жетті. Акциялар нарығын капиталдандыру өсуде және сәуір айының соңында 22,8 трлн теңгені құрайды. KASE сауда тізімдерінде 222 эмитенттің 602 атаулы мемлекеттік емес бағалы қағаздары бар. 2023 жылдың 01 мамырындағы жағдай бойынша Орталық депозитарийде жеке тұлғалардың 680 мың дербес қосалқы шоттары бар. Сәуір айының қорытындысы бойынша жеке тұлғалар 3 мыңнан астам жаңа дербес қосалқы шоттарды тіркеді.

KASE биыл жаңа эмитенттер мен қатысушыларды тарту, сондай-ақ ШОБ сегменті компанияларының қор нарығына шығуын ұлғайту жөніндегі бағдарламаны іске асыру есебінен биржалық нарықтардағы өтімділікті арттыру жөніндегі жұмысты жалғастырады.

KASE негізгі басымдықтарының бірі ESG-жобаларды іске асыру, оның ішінде «жасыл» қаржыны дамыту, листингілік компаниялардың ESG-ақпаратты ашуға қойылатын талаптарын жетілдіру және ESG-индекстерді есептеу әдіснамасын әзірлеу болады. Қолданыстағы және әлеуетті эмитенттер үшін жаңа оқыту бағдарламаларын енгізе отырып, халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру жөніндегі жұмыс жалғасады.

— Жақында Орталық Депозитарий бөлшек инвесторлардың саны миллионға жеткенін хабарлады. Сіздің ойыңызша, халықтың бағалы қағаздарға инвестиция салуға деген қызығушылығы қандай себептермен артады?

— Жеке инвесторлар сегментінің кеңеюі жергілікті бағалы қағаздар нарығындағы ең жарқын үрдістердің бірі болып қала береді. Орталық депозитарийдің деректеріне сәйкес, 2023 жылдың 01 сәуіріндегі жағдай бойынша ОД-ның номиналды ұстау жүйесінде 1 188 000-нан астам брокерлік шот тіркелген, оның 680 мыңы ұстаушылардың бөлінген қосалқы шоттарына, қалған 508 мыңы біріктірілген омнибус-шоттар арқылы есепке алынатын брокерлік шоттарға тиесілі. Ағымдағы жылдың басынан бастап қосалқы шоттардың өсімі шамамен 130 мыңды құрады. 01 сәуірге қосалқы шоттардың максималды өсімі бірден 65 мыңға келеді. Бұл, мысалы, бір ай бұрынғыдан екі есе көп.

KASE сауда жүйесі транзакциялардың өскен санына қызмет көрсетуде табысты жұмыс істейді. KASE халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру, бөлшек инвесторлар арасында сұранысты зерделеу, сауда құралдарының тізімін кеңейту және барлық нарықтарда өтімділікті арттыру бойынша жұмыс жүргізеді. Шоттардың өсуі сонымен қатар қашықтан сәйкестендіру арқылы брокерлік шотты ашу процесін жеңілдетумен және жаңа цифрлық брокерлік мобильді қосымшалардың пайда болуымен түсіндіріледі.

Алдағы үш жылда халықтың қор нарығына деген қызығушылығының өсуі мынадай факторларды ескере отырып жалғасуы мүмкін. Сонымен, болжамдарға сәйкес, 2023 жылдың ортасында негізгі ОБ-ның мөлшерлемелерін көтеру кезеңі аяқталады, ал 2023 жылдың аяғында – 2024 жылдың басында олар ақша-кредит саясатын жеңілдетуге көшеді. Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің нарықпен коммуникациялары реттеушінің мөлшерлемелі ұстап қалу режиміне өткендігін де көрсетеді. Биржада орналастырылған компаниялардың мықты іргелі базасы бар, ол қолайлы сыртқы жағдайда жақсы өсу перспективаларында жүзеге асырылуы мүмкін. Сонымен қатар, «Самұрық-Қазына» жекешелендіру жоспарына сәйкес, алдағы жылдары еншілес компанияларды IPO және SPO-ға шығару жоспарлануда. Қор нарығының барлық кәсіби қатысушыларының жұмысын үйлестіру кезінде қор нарығында инвестициялаушы халықтың үлесі өсетін болады.

Халықтың қаржылық сауаттылығы да осы мәселеге ықпал ететін болады. Ел азаматтары арасында осы бағытты дамытумен айналысатын платформаларды танымал ету және бала кезінен қаржылық сауаттылықтың негіздерін сіңіру қажет. Қазіргі уақытта Қазақстанда KASE «KASE Mobile» оқыту алаңынан басқа, аталған сегментті дамытумен жергілікті брокерлік, сақтандыру компаниялары, сондай-ақ ҚР Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі айналысады.

Қаржылық сауаттылықтан басқа, Қазақстанда инвесторларды ынталандыру бойынша маңызды факторлардың бірі қор нарығында қолайлы орта құру қажеттілігі болып табылады. Жаңа эмитенттерді тарту, ірі IPO жүргізуге жәрдемдесу, брокерлік компанияларды ынталандырудың түрлі бағдарламаларын әзірлеу, бағалы қағаздар

шығарумен байланысты барлық процестерді жақсарту үшін реттеуші құрамдас бөлікті жолға қою. Барлық осы мәселелерге KASE тікелей қатысады.

— Өткен жылы ҚМГ IPO өткізді. Сіз оны сәтті өтті деп санайсыз ба?

— Өткен жылы санкциялық сын-қатерлерге қарамастан, KASE Қазақстанның ірі мұнай компаниясы — «ҚазМұнайГаз»АҚ-ның табысты IPO-сын өткізді. Шығарылған және орналастырылған жалпы көлемнің 5%-на дейін ҚМГ акциялары ұсынылды. Бағасы бір акция үшін 8 406 теңге деңгейінде белгіленді. KASE-де орналастырылған акциялардың жалпы көлемінен 137,5 млрд теңге сомасына 89% сатып алынды. Жеке және заңды тұлғалар берген барлық бөлсеңді өтінімдер толық көлемде қанағаттандырылды, институционалдық инвесторлардың өтінімдері ішінара қанағаттандырылды. Бұл ретте жеке тұлғалар 70,1 млрд теңге (KASE орналастыру көлемінің 51,0%), заңды тұлғалар – 12,1 млрд теңге (8,8%), институционалдық инвесторлар – 55,3 млрд теңге (40,2%) сомасына акцияларды сатып алды. Қор нарығының құбылмалылығына қарамастан, ҚМГ акцияларының құны кезең-кезеңімен өсіп келе жатқанын атап өтеміз.

— Қазақстан қор биржасының алаңында бұрын өткізілген IPO қаншалықты табысты болды?

— Биржаның бүкіл тарихында оның алаңында шамамен 12 IPO, оның ішінде ҚМГ IPO енгізілген үш халықтық IPO өткізілді. «Халықтық IPO» бағдарламасы 2011 жылы қабылданды. 2011 жылдың қазан айында 2012 жылы ішкі нарыққа алғашқы екі компания – «KEGOC» АҚ және «ҚазТрансОйл» АҚ шығарылатыны жарияланды.

2012 жылдың 06 қарашасынан 05 желтоқсанына дейін KASE-де «ҚазТрансОйл» АҚ-ның барлық ұсынылған акцияларының көлемі — компанияның жалпы акцияларының шамамен 10%-ы — бір акция үшін 725 теңге құны бойынша 27,9 млрд теңге сомасына орналастырылды. «ҚазТрансОйл» АҚ акцияларын IPO барысында Қазақстанның 34 мыңнан астам азаматы сатып алды. Жеке тұлғалардың қатысу үлесі 79,1%, жинақтаушы зейнетақы қорлары — 20,4%, маркет-мейкер – 0,5% құрады. Компанияның ағымдағы капиталдандыруы 274 млрд теңгені құрайды.

2012 жылдың желтоқсанында KASE-де «KEGOC» АҚ акцияларына жазылу жүргізілді. IPO нәтижесінде «KEGOC» АҚ акцияларының 10%-ы бір акция үшін 505 теңге бағамен 13,1 млрд теңге тартылды. Жеке тұлғалардың қатысу үлесі 72,2%, БЖЗҚ – 26,3%, маркет-мейкер – 1,5%-ды құрады. Сұраныс ұсыныстан 1,3 есе асып түсті. Компанияның ағымдағы капиталдандыруы 421,2 млрд теңгені құрайды.

— Келесі жылдары Биржаның қандай іс-қимыл жоспарлары бар?

— Қызметті трансформациялау процесі жалғасуда және KASE әлемдік тәжірибелерді үнемі қадағалап отырады және оларды жергілікті деңгейде қолданады. Биржа сервистерді автоматтандыруды жалғастыруды, ақпараттық технологиялар мен қауіпсіздікті халықаралық стандарттарға сәйкес келтіруді жоспарлап отыр.

Бұл кезеңде мерзімді нарықты танымал ету, туынды құралдар нарығына және деривативтер нарығына әлеуетті инвесторларды тарту мақсатында құралдар желісін кеңейту мүмкіндігі қарастырылуда. Қазақстан аумағында цифрлық активтерді енгізу және олардың айналымы мүмкіндігі үшін нормативтік құқықтық актілерге өзгерістер енгізу мүмкіндігі бөлігінде уәкілетті органмен мәселе пысықталуда.

Биыл KASE әлемдік валюта нарығын дамытудың тиісті үрдістеріне негізделген өзінің 2022-2024 жылдарға арналған даму стратегиясын іске асыруды жалғастырады. Осылайша, 2023 жылы KASE жаңа эмитенттер мен қатысушыларды тарту, технологияларды әзірлеу, активтердің жаңа сыныптарын қамту және жаңа құралдарды іске қосу, нарықтық деректерді әзірлеу және коммерцияландыру, операциялық тиімділікті арттыру арқылы биржалық нарықтардағы өтімділікті арттыруға назар аударуды жалғастыруда.

ESG жобалары «жасыл» қаржыландыруды дамыту, биржада тіркелген компаниялардың ESG ақпаратын ашуға қойылатын талаптарды жетілдіру және ESG индекстерін есептеу әдістемесін әзірлеуді қоса отырып, басты басымдықтардың бірі болып табылады. Халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру жөніндегі іс-шаралар қолданыстағы және елеуетті эмитенттер үшін жаңа оқыту бағдарламаларын енгізу арқылы жалғастырылатын болады.

2023 жылы KASE жаңа валюталық жұптармен сауданы іске қосуды жоспарлап отыр және деривативтер нарығында жаңа құралдар пайда болады, сондай-ақ цифрлық активтермен сауда жасау үшін инфрақұрылым құрылады деп күтілуде. Цифрлық құралдарға инвестицияларға сұраныстың жаһандық өсуіне байланысты KASE блокчейн технологиясы негізінде жаңа өнімдермен сауда-саттықты іске қосу мүмкіндігін белсенді түрде зерттеп жатыр. KASE сондай-ақ базалық активі бар туынды қаржы құралдарын цифрлық актив түрінде биржаның ресми тізіміне енгізу мүмкіндігін зерделейді. Сонымен қатар, токенизацияланған бағалы қағаздарды шығару бойынша пилоттық жобаны іске қосу мүмкіндігі қарастырылуда.

KASE өзінің тиімділігін одан әрі арттыруды және отандық компаниялар үшін қаржыландыруды тарту және сауда көлемін ұлғайту, сондай-ақ Биржаның барлық нарықтарында мүдделі тараптардың сенімін қолдау үшін әлемдік салалық стандарттарды енгізуді жоспарлап отыр.

<https://7kun.kz/kase-basshysy-alina-aldambergen-kase-postkenestik-kenistiktegi-zhetekshi-birzhalyq-alanga-ainaldy/>